

Սուխում ընդարձակ շրջանին (ОКУРАТ) գլխաւոր քաղաքն է, եւ ունի 4 վիճակ, որոնց մէջ Գաբարուսի վիճակը մեծաւ մասամբ Հայերէ բնակուած է։ Այս մասին քիչ յետոյ։

Նոյն օրը քաղաքը մեծ աղմկի մէջ էր. Սուխումի գաւառապետը, ուսն զնդապետ մի, ծանր հիւանդ վիճակի մէջ վերադարձած էր իւր ճանապարհորդութենէն, եւ որով ճանապարհորդութեան նշան չէր տեսնուեր։ Բայց իբրեւ փոքր քաղաք՝ Սուխում այն օրն ամբողջ խռատութեան նիւթ էր դարձուցած այս հիւանդութեան որով մահամբժ վախճան էր գրուակուեր։

Քաղաքը՝ ինչպէս յիշեցի՝ տափարակ գետին վրայ է հաստատուած։ Բայց կազմ չկայ գետ. կան անապ մի այլեր մի կամ երկու ձիով (գրեթէ), որոնք կը կատարեն կամար պաշտօնը։ Քաղաքին մօտ գեղեցիկ պարտէզներ եւ ծաղկանոցներ կան։ Տեսնող մէջ անուանի է մանուշակը, մէկն, որուն հասնող տարածւած է ամբողջ ծովեզերքի վրայ։ Այս պարտէզը շինած է Սուխումի նախկին գաւառապետ Վէդէնսկի. եւ վերջնա կապտասան նախորդ փոխարքայի որդին մեծ իշխան Սեդըրսոնդը Միխայիլովիչ տնայնա հաւանած է զայն, որ գնած է եւ իրեն համար ամարանոց կը կառուցանէ այնտեղ։ Պարտէզն առատորէն ունի խաղողի որթեր, պտղատու ծառեր եւ նաւթ տունկեր։ Այստեղի ծաղիկները շատ անգամ ծախու կ'երթան քուր մերձակա քաղաքները։

Սուխումի օդը շատ լաւ է, մեղմ եւ առողջարար։ Երկուայն ընդարձակ հորիզոնն, որ ունի իւր առճեւ, առանձին հրճուանք կ'ազդէ քաղաքէն դիտողին։

Յունիս 21ի դիւրերը մնացի Սուխում, եւ երկրորդ առաւուս կանուխ այնտեղէն ուղեւորեցայ զեպ ի Դով-Սֆան (Կոր-Սֆոն), որ Ռուսաց հռչակարար վանք է, եւ մանուշակ վերջին տարիներս ուստական ամենաբարձր անձնաց, պաշտօնականներու եւ մեծ թուով ուխտաւորներու այցելութիւնն է վայելած եւ կը վայելէ։ — Այս վանքը Սուխումին շատ մօտ լինելով, ուղեցի եւ ալ ամբէն օգուտ քաղէ։

(Ըրարանկէի.)

Կ. ՏՐԻՍՏԱՆ

ՄԱՅԻՍԻՆԵՐ

ՏՆՏԵՍԱՆՆԵՐ

Գարունն ու Միդիապոլիսի միջինը։

(Միդիապոլիսի մի քարտիկանական խորհուրդէն։)

Երբ երկնից վրայ եւ քան զեւ բարձրացող քարանային արեգական հետ ընտելինը նոր կեսնք կը ստանայ, կը սկսի նաեւ մեր մեղուիկն ալ իւր փեթակին մէջ կենդանութեան նշաններ տալ,

ձմեռային քնէն կ'արթնայ, փեթակէն դուրս կ'ելլէ եւ բոլորով կ'սկսի թռչումը։

Այս առաջին թռիչքը՝ կը կոչուին «Թռիչք մաքրութեան» որովհետեւ այս ժամանակ՝ մեղուաց առաջն ալ զխաւսը դործն է՝ ձմեռուան երկայնատեւ օրերէն փեթակին մէջ մնացած կրկաններն ու աւելորդ նիւթերը դուրս թափելով՝ անոր ծանրութեանն ազատին։ Եթէ այս օրերուս մէջ ձիւնն զեւ բոլորովն հալած չըլլայ — որ յաճախ կը պատահի — հոգածու մեղուաբուծի մը միտ ինամբը պիտի ըլլայ՝ ամէն բանէն յտաւ աւել եւ րահ ի ձեռնին՝ ամենայն ինչ մաքրել զգուշութեամբ։ Եւ որովհետեւ երկիրն այս ամեններս զեւ պաղ ու խոնաւ է, մեղուաբուծն պէտք է որ իւր օգնականութիւնը մատուցանէ մեղուններուն որպէս զի չըլլայ թէ սառնի, եւ մեղունացին առջեի երկիրը առաւանդով, յարգով, փախմով, տեղեւով եւայլն ծածկէ։ Մաքրութեան թռիչքէն վերջը՝ պէտք է փեթակին դատիկներուն այցելել, եւ ապախաւսաման ձմեռը ստակած մեղուններէն վար ինկած միտ կտորուտեղէն մաքրել, որ աշխատութիւն՝ մեղուաբուծին համար շատ դժւարին է, որովհետեւ փայտեայ թիկնոցովով մը, սաղի փետրով մ'եւ կամ որեւէ ուրիշ բանով մը կրնայ դիւրաւ կատարուի։ Այս իմաստը՝ մեղուաց մեծ օգնութիւն եւ միանգամայն արեւմտութեան ինտյուսութիւն կը պատճառէ, որովհետեւ եթէ մեղուաբուծն զայն բնած չըլլար՝ մեղուք կը ստիպուէին իրենց մաքրութեան թռիչքէն առոր նուրբել, որով շատ ժամանակ կը կորուէր։

Մաքրութեան թռիչքէն ետքը, յերկնային պէտք է վերադառնալ փեթակին այցելութիւնն է՝ ընել եւ միտ զնէլ թէ մէջն ինչ կ'ըլլայ։ Եթէ այս փոքրիկ աղբիւր ինչն խորին հանգարտութեան մէջ է, եւ մեղմ ու հաշտական բոլորով մը միայն կը լաւի, նշանն է թէ ժողովուրդն ողջ առողջ է։ Բայց եթէ ներքը գունդուր մայն մը լուսի, այն ժամանակ մեղուաց պար պէտք է հիւանդ համարել. եւ արդեամբք յետագայ ժամանակաց մէջ՝ երբ օգեք տալան, այսպիսի տառն փեթակաց առ նուազն ինչ՝ ստուգիւ առանց պարամբի կ'զանուին։ Այսպիսի փեթակի մ'առաջին դատիկներ վերջնելու օր ըլլածը՝ կը նշմարենք որ միտ մաղի կ'ըլլանոք ապուեցալ է, — նշան մը՝ որով կ'իմանանք թէ այսպիսի մեղուաց պար մ'ախտը թանջն է։ Այս եւ այսպիսի դիպաց մէջ պէտք է այն տեղն այն միջոցն որ ժողովուրդն կը դադարի, անմիջապէս մաքրել, եւ փեթակը փախմներով, լաթով եւայլն ծածկելով՝ շնտաքանել։ Թեքուս այսպիսի միջոցներով ժողովուրդն ազատի։ Առնոց մէջն արեւոյց՝ այսինքն այնպիսեաց՝ որոնք հազեւ խորին մը կարգէն չընկալաւ, եւ մայրուս երեք ճանապարհաց վրայ կը հանդիսն, պէտք է անմիջապէս կեր տալ, որոց ամենալաւն ու առողջարարն՝ նոյն իսկ մեղունն է։ Մեղուաբուծութեան մէջ այս վարուելու եղանակն՝ «գարննային կարտութեան ճարտիչ» կը կոչուի։ Մեղունները կերակրելու ամենայնաբարձր ժամանակն իրիկունն է։ Ի վեր քան զամենայն պէտք է զգուշանալ որ մեղը չլաթի եւ կամ կերն այնպիսի կերպով չտրուի, որ միւս մեղուք հրապա-

բունքի. որովհետեւ շատ աւելի գիւրին է յառաջունէ աւազակութեան մ'առջեւն առնուն, քան թէ յետոյ աւազակութիւն մը զսպելը: Ասոր համար յարկեալն — ծննդեան տամանակէն յառաջ եւ վերջը՝ դռնակներն այնպէս դռնելու է, որ միայն մէկ մեղու, եւ այն՝ սողակներով կարող ըլլայ մտնել ելլել. բաց ասորի՝ կատարեալ մտնելի միայն պէտք է կերակրել:

Մեղուարուծութեան ամենէն կարեւոր գործերէն մին է մեղուները տամանակէն յառաջ բազմացնելու եղանակն: Առ այս հարկաւոր է առատ մեղու, թեկաւոր (նաեւ ծաղկանց այլեր) եւ ջուր: Այս կերպէ մեղուք իւր թէ կը մըլդրին, մարդկային ձեռաց իրենց կարգաւածն իբրեւ բնութեան պարզեւ մը կ'ընդունին եւ սովորակունէն աւելի ձու կ'ածեն: Մեղուները բազմացնելու գիտեալ տամանակէն 14—20 օր յառաջ պէտք է այս կերպ տալ: Մէկ փեթակի համար 1—2 քիւր մեղը բաւական է: Իբր փխտանակէ միջոց ծաղկանց այլեր, կրնայ նաեւ հաճաքի այլերը գործածուիլ:

ՅԱՂԱԿԱՐԵՒԵՆ ՏԵՍԱՆՔԱՐԵՆ

Վիեննա, 25 Մարտի, 1893:

Իտալիոյ թագաւորն ու թագուհին իրենց ամուսնութեան 25ամեայ յոբելեանը կատարեցին ամուսնայ քսանին մեծ շքերդութեամբ: Ամէն տէրութիւնը ներկայացուցիչներ խաղած էին ի հոռմ. իսկ Գերմանիոյ կայսրն եւ կայսրուհին հանդերձ ուղեկցօք անծամը գնացին Հոռմ, եւ մեծ հանդիսիւ ընդունուեցան: Կայսրն այցելութեան գնաց նաեւ Սըրազան Բահանայապետին: — Եոյն օրը կատարուեցաւ Պուլկարիոյ իշխանին ամուսնութիւնն Փարմայի դքսին երիցագոյն դստեր հետ՝ վերջնոյն ծնողաց ամսարանցիւն մէջ: Իշխանը հագիւ մայիսի կէսերը պիտի հասնի Սոֆիա:

Բեղգիոյ մէջ մեծամեծ եւ արիւնհոյ խռովութիւններ եղան, հարիւր հազարներով զործաւորներ զործադուլ եւ արիւնալից դիմադրութիւններ ըրին կառավարութեան ընտրողական նոր օրէնքին առիւ: Յայտմ՝ Բեղգիոյ մէջ հագիւ թէ երկու հարիւր հազար անձինք ծայն ունէին ընտրութեանց մէջ. զործաւորք եւ այլ կողմնակցութիւնք լիակատար ընդ-

հանրական ընտրութեան իրաւունք կը պահանջէին, մինչ ուրիշ կուսակցութիւնք թեւէ կ'ուզէին ընդլայնել ընտրողաց շըրջանը, սայց չէին ուզեր ընդհանուր ընտրողութիւն: Վերջապէս այլեւայլ կուսակցութիւնք միացան այն որոշման որ մի միակն է ըլլոր եւրոպիոյ մէջ, որուն համեմատ իւրքարմնչիւր անծ իրաւունք ունենայ թուէրակութեան, ջայց ամիւսին անհամեմատ առաւել թուոյն փոխարէն որոշուեցաւ նաեւ որ քարծրագոյն դասակարգք մէկէն աւելի ծայն տալ կարենան:

Սերպիոյ մէջ ամուսն 19ին նշանաւոր փոփոխութիւն մ'եղաւ: Երկրին խառնակ հանգամանաց վերջ տուաւ Աղեքսանդր թագաւորն՝ որ ըստ օրինաց տարիէ մ'ետքը չափահաս պիտի ըլլար, այժմէն իսկ ինք զինք չափահաս հրատարակելով եւ տէրութեան սանձն իւր ծնօրն առնելով: Այս նշանաւոր փոփոխութիւնն եղաւ ամենայն խաղաղութեամբ, եւ թագաւորն նոր նախարարներ դրաւ եւ հրամայեց նոր ընտրութիւններ ընել: Այսով նաեւ վերջաւորեցրը, որուն զօրութեամբ հրաժարեալ թագաւորահայրը՝ Միլան չէր կրնար Սերպիա դառնալ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՍՈՒՄԵՆԿԱՆ

ՄԱՏՏԵՄԱԳՐԱԿԱՆ — Ծղեխէ պատմութեան հասպակոտօք. 129:

ԳՐԱԿԱՆ — Նորագոյն աղբերք Մովսիսի Խորենացոյ. 134: — Ջնոր Գլակ. 140: — Դպիթ Մնայողթ. 146:

ԼԵՋՈՒՄԱՐԱԿԱՆ — Սեմական փոխառեալ բառք հին հայերէնի. 148:

ՄԱՏՏԵՄԱՌՕՍԱԿԱՆ — Նոր հրատարակութիւն. 160:

ԹՂԹԱԿՈՒԹԻՒՆ — Պղտկութիւն ի Հոռմ. 151: ՈՒԴԳՐԱԿԱՆ — Սեւ ծովու ոռոսական եղբորք. 166:

ՅԱՆԵՆԵՐ

ՏՐՏԵՍԱԿԱՆ — Գարունն ու մեղուարուծութիւն. 159:

ՔՐԵՏԵՐԱԿԱՆ ՏԵՍԱՆՔԱՐԵՆ. 160:

ՀՐԱՏԱՄԱԿԻԶ ԵՒ ՊԱՏԱՄԱՆԱՏՈՒ ԽՄԱՍԳԻՐ

Գ. ՈՒՓԱՏԵԼ Գ. ՊԱՐՈՆԶ

ՎԻԵՆՆԱ, ՄԱՐՏԱՐԵՄԵՆ ԹՎԱՐԱՆ